

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom

za celo leto 3 gid. — kr.

„ pol leta 1 „ 60 „

„ četrť leta — „ 80 „

Naročnina se pošilja
opravnitvju v škofijsk.
poslopju (Bischofshof.)

Deložniki tisk. društva

dobivajo list brez po-

sobne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste

prodaja knjigar Novak
na velikem trga

po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, npla-
čani listi se ne spro-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Centralizem pa avstrijske dežele in narodi.

(Govor poslanca dr. Vošnjaka v dež. zboru v Gradcu.)

Mi imamo na čelu dežele, od cesarja ime-
novanega c. kr. namestnika, kateri pa ni od-
govoren deželnemu zboru. Isto tako na čelu de-
žele stoji deželni glavar, ki je sicer od ce-
sarja imenovan, pa deželnemu zboru odgovoren
in se za čas šestletne dobe deželnega zbora ne
more odstaviti. C. k. namestniku so podložni c.
k. uradniki pri namestništvu, pomagalni uradi,
stavbeni in finančni uradi, okrajna glavarstva, šol-
ski nadzorniki, c. k. okrajni zdravniki itd. C. k.
uradniki so imenovani od cesarja in samo cesarju
odgovorni. Zraven deželnega glavarja stoji de-
želni odbor šestih od deželnega zbora izvolje-
nih mož. Vsak deželni odbornik ima svoj uradni
oddelek, blizu tako, kakor c. kr. namestniški sve-
tovalci. A deželni odborniki niso stalno, ampak
le za odločeni čas nastavljeni; pri volitvah se gleda
pred vsem na politično mišljenje, tudi plača ni
tako visoka, da bi se moglo zahtevati, naj izvoljeni
odborniki ves svoj čas in trud temu poslu žrtvuje.
Odborništvo je navadno le postransko delo, osebe
se bodo večkrat spreminjale in vse to na kvar
javnej upravi. V okrajih imamo zraven c. kr.
okrajnih glavarjev izvoljene okrajne na-
čelnike z okrajnimi odbori. Čudim se, da se
to dvojno gospodstvo ni tudi navzgor nadaljevalo
in da se ni na Dunaju zraven c. kr. ministrov
nastavil državni odbor s svojimi posebnimi uradi.
Le občina, najnižji člen v državni upravi, ona
je jedina; nositi mora gospodstvo, ki se nad njo
razdvoji v cesarske in deželne urade.

Občina je nakovalo, na katero bijejo vsi c.
kr. organi od c. kr. okrajnega glavarja in c. kr.
davkerije, do c. kr. namestništva v Gradcu na jed-
nej strani, a na drugi strani okrajni odbor, okrajni
šolski svet in deželni odbor. Ubogi občinski pred-
stojnik le pregosto na sebi čuti resnico prislovice:
težko je dvema gospodoma služiti. Taka javna
uprava pa ni samo nepraktična in težavna, temuč
tudi zelo draga. Zakaj bi se ne prepustilo de-

želam ali deželnim skupinam, katere bi se
po narodnostih zložile, da si upravo doma
uredé, kakor se jim prav in dobro zdi, državi pa
bi plačali odločeni del svojih davkov, kakor Hr-
vatska Ogerskejš? Dežele bi si gotovo ne bile na-
kladale tako drage in zamotane javne uprave,
kakoršna se jim je iz Dunaja usilila. Dežele ali
deželne skupine bi si politično upravo, pravosodje,
šolstvo, davkarske in sploh finančne urade po
svojih potrebah uredile gotovo tako, da bi ne bilo
treba davkeplačevalcev preveč stiskati; lahko bi
od svojih prihodkov odločeni del oddale za skupne
državne zadeve, a si še toliko prihranile, da bi
imele kaj v roke vzeti za povzdigo ljudskega
blagostanja.

Centralizem je Avstrijo, ker v protivju
proti njenemu zgodovinskemu razvoju in posebno
proti narodnostim, ne samo materijelno hudo po-
škodoval, ampak je tudi najbolj zakrivil
združbo mej raznimi narodi. V tem tre-
notku se centralizem v Avstriji naslanja samo na
jeden del Nemcev, ker zdatni del nemškega
naroda v Avstriji ostro protivi centralizmu; na-
slanja se dalje na uskoke iz nemških narod-
nosti, na zavržene in zaničevane odpad-
nike. Kako pa je mogoče, da mali oddelek pre-
bivalstva, kateri le 5. ali 6. del vsega avstrijskega
ljudstva zastopa, v celej državi vladno silo v ro-
kah ima? Kako bi ne? Volilni redi za deželne
zbore in za državni zbor so tako umetno narejeni,
da ima velika večina ljudstva le pičlo število po-
slancev voliti, ki so potem v zborih v manjšini.
Poslanec profesor Michl je očital g. knezu Lich-
tensteinu, da njegov govor o krivicah volilnega
reda za deželni zbor denes ni na pravem mestu,
ker je le deželni proračun na dnevnem redu. A
prav volilni red odločuje sestavo zbornice, zbornica
daja postavu za deželo, postave vplivajo na go-
spodarske razmere dežele i ljudstva; tedaj se sme
govoriti o volilnem redu i to z večjo pravico, nego
o marsičem, kar je na primer poslanec baron Wal-
terskirchen v svoj govor vpletal. Centralizem
si je moral, da si ohrani svoje gospodstvo, ustvar-

jati sebi popolnem udani uradniški stan, celo armado c. kr. uradnikov, ki le od središča države, Dunaja, odvisé ter koristi dežele i narodov pogosto malomarno, če ne sovražno nasproti stojé. Uradniki pa morajo dobre plače dobivati. Na ta način si je centralistična stranka v vseh krajih dežele nastavila svoje ljudi, ki jej pri volitvah pomagajo na ljudstvo pritiskavati. Tako potroša država dosta denarjev, se ve da na stroške davkeplačevalcev in je tudi dežele, okraje in občine zapeljala k nepotrebnim stroškom.

A centralizem je še več storil. Da bi si pridobila mej čisto slovanskim prebivalstvom, mej Čehi in Slovenci vselej zanesljive privržence, dosegla je centralistična stranka, da vlada na višja pa včasih celo na nižja uradniška mesta nastavlja samo take može, ki se posebno odlikujejo po svojem nespoštovanju, če ne sovraštvu slovenske narodnosti. (Oho-klici ustavakov.) Deželni glavar: „Jaz bi vendar jedenkrat za vselej prosil, da bi se opustila taka očitanja proti stanu c. kr. uradnikov, kakor, da bi uradniški stan bil v sovražnem protivju ljudstvu v tem, ko le postavam služi.“ Dr. Vošnjak: Na to opombo g. deželnega glavarja bi se dosta dalo ugovarjati; lahko bi dokazal, da je mnogo uradnikov, ki se sovražno proti slovanskim národom obnašajo. Vlada proti nam Slovincem uže tako daleč sega, da v slovenskih krajih nastavlja sodniške uradnike, ki niti besede slovenske ne znajo ter se poslužujejo kakoga diurnista ali beriča, kateri jim prestavlja izreke slovenskih strank. Ali tako ravnanje ne lomi postave, katera od vsakega sodnika odločno in brezpogojno zahteva, da razume jezik, katerega zaslišana stranka govori? Tudi večina našega deželnega zbora, ki se sama zove ustavoverno, 19. člen baš onih osnovnih postav, katere so sklenili zaupni možje te stranke, vedno pozablja in povsodi prezira narodne želje in potrebe Slovincov na Štajerskem. O tem smo se v vsakem zasedanju lahko prepričali. Mi tedaj stojimo sredi popolnem zamotanih razmer a ne samo v gospodarskem in finančialnem, temuč tudi v političnem oziru. Zato bodem glasoval za nasvet poslanca g. Hermana.

Cerkvene zadeve.

Sv. Oče Pij IX. so bili 16. junija l. 1846 za papeža izvoljeni in so tedaj letos dovršili trideseto leto svojega za sv. Cerkvo toliko požrtvovalnega, srčnega in slavnega papeževanja. V zahvalo Bogu in prošnjo, da nam velikega pastirja še na dalej ohrani, se bode v nedeljo 18. junija v vseh farnih cerkvah lavantinske škofije služila velika meša z dvojnim blagoslovom in zahvalno pesmijo: Te Deum laudamus!

Za duhovnike in škofe na Pruskem, kojim je pruska vlada zaprla skoro vse dohodke in jih iz farovžev in škofijskih poslopij iztirala, se je v našej lavantinskej škofiji nabralo 761 gld. Lepa svota je sijaju dokaz bratovske ljubezni in katoliške vzajemnosti ter se je odposlala v Prago preuzvišenemu kardinalu, nadškofu in knezu Švarcenbergu, da jih za povedani namen dalej obrnejo!

Seminišče Viktorinum-Maksimilijanum je bilo iz prva v Gradcu in v Celju, pozuej v Mariboru, potem v Celju, naposled se je razpustilo in dijaki so se z denarji podpirali na gimnazijah v Celju, Mariboru in v Ptujju; podpora se je lani ustavila in sedaj se išče primerno poslopje v Mariboru, da se seminišče zopet odpre. Ponudila se je bila že hiša žl. Gasteigerja z vrtom, za 18.000 fl., kojo pa je mestni magistrat kupil za 22.000 fl. Sedaj so bili 13. junija v Mariboru zbrani čč. gg. dekani, da se posvetujejo o ponudbi barona Maksa Rasta, ki ima svojo res tvrdo in krasno zidano hišo z velikim vrtom in gospodarskimi poslopji vred v predmestju sv. Magdalene na prodaj. Hiša stoji na zdravem in oziroma precej mirnem prostoru! Kaj se je sklenilo, o tem prihodnjč!

G. Simetinger, inženir v Gradcu, in po Štajerskem in Koroškem dobro znani, izvrstni govornik pri katoliških-političnih društvih, je dobil od sv. Očeta vitežki križec reda sv. Silvestra.

Društvo Device Marije čistega spočetja je lani podpiralo z denarji šole, seminišča in sirote, potem cerkve in misijone v jutrovih deželah. Za šolo katoliških dečkov v Draču v Albaniji na Turškem se je tamošnjemu nadškofu poslalo 200 fl. in za dekleško učilnico 150 fl. Čč. oo. Franciskani imajo v Humacu v Hercegovini posebno seminišče kojemu se je dovolilo 400 fl. podpore. V Bosniji v glavnem mestu Travniku bivajo že več let usmiljene sestre. Blage ženske so ustanovile za zapuščene krščanske otroke posebno sirotišče. Mnogokrat se je že zgodilo, da so krščanska dekleta, ki so v turških hišah služila, jokajé prosila, naj bi jih sestre sprejele v sirotišče, pa reve niso zamogle biti uslišane zarad pomanjkanja denarjev. Društvo je poslalo 300 fl. v pomoč, ter obžalovalo, da ne more več storiti. — Po jutrovih deželah na Turškem so jako razširjene sestre sv. Jožefa, ki se večjidel s podukom pečajo, vendar krščanska ljubezen jih je prisilila usmiliti se tudi ubogih mahomedanskih otrok, koje neusmiljeni stariši na ulice mečejo. Da bi zavržene črvice pobrale in na duši in telesu rešile, so blage sestre začele snovati sirotišča, katera zavržene otroke sprejemajo in izrejajo. Na otoku Cipru v mestu Larnaki imajo sedaj 20 takih sirot, v Kahiri v Egiptu 8, v Siri 12 in še več po raznih sirotiščih v sveti deželi in drugod. Marijino društvo je blagim sestram podarilo 400 fl. — V Belemgradu na Srb-skem je šola za katoliške otroke, katerej se je predlanskim 500 fl., lani pa 400 fl. podpore poslalo. V Bukureštu na Romunskem stoluje jako